

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансів

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: Розвиток бюджетної системи України

Студентки 2 курсу, 2м групи,

спеціальності 072

«Фінанси, банківська справа та страхування»

спеціалізації «Державні фінанси»

Стукало Анастасія

Олегівна

Науковий керівник

к.е.н., доцент

Микитюк Ігор

Сергійович

Гарант освітньої програми

д.е.н., професор

Макогон Валентина

Дмитрівна

Завідувач кафедри фінансів,

заслужений діяч науки і техніки України

д.е.н., професор

Чугунов Ігор Якович

Київ 2019

Вступ.....	2
Розділ 1. Теоретичні засади бюджетної системи держави.....	5
1.1.Сутність, структура бюджетної системи України.....	5
1.2.Нормативно-правове забезпечення бюджетної системи України	12
Розділ 2. Аналіз показників бюджету.....	16
2.1. Виконання дохідної частини зведеного та державного бюджетів за 2015-2018р.....	16
2.2. Виконання місцевих бюджетів за 2015-2018р.....	20
Розділ 3. Перспективні напрями розвитку бюджетної системи України.....	28
3.1. Напрями збільшення доходної частини державного бюджету України.....	28
3.2. Розвитку бюджетної системи контексті проведення бюджетної реформи.....	34
Висновки та пропозиції.....	42
Список використаних джерел.....	44
Додатки.....	47

ВСТУП

Актуальність теми. Бюджетна система є вагомим інструментом фінансового регулювання економіки, її збалансованість, оптимальність є однією з основних умов забезпечення економічного зростання.

Бюджет є головним фінансовим документом країни. Необхідність дослідження бюджетної системи як інструмента регулювання економічного розвитку зумовлена тим, що ефективність його функціонування впливає на рівень і якість життя населення та соціально-економічний розвиток країни в цілому, а також, на місце країни на світовому ринку.

Тому від її збалансованості та стійкості залежить макроекономічна стабільність. За для збереження цієї стабільності та сприяння подальшому економічному зростанню держава має застосовувати відповідний бюджетний інструментарій, причому у такий спосіб, щоб вигоди, які одержує суспільство від використання бюджетних коштів перевищували витрати щодо їх формування. Лише за таких умов можна вважати бюджетну систему ефективною, а бюджетний механізм дієвим.

Сучасні проблеми бюджетної політики та бюджетного регулювання, побудови й функціонування бюджетної системи знайшли широке відображення в наукових працях українських учених В. Андрущенка, О. Василика, В. Дем'янишина, І. Запатріної, В. Кудряшова, Л. Лисяк, З. Лободіної, І. Лютого, І. Луніної, А. Мярковського, Ц. Огня, К. Павлюк, Ю. Пасічника, С. Слухая, В. Федосова, С. Юрія, І. Чугунова, Ф. Ярошенка та інших. Водночас недостатньо уваги приділено комплексному аналізу та теоретичному обґрунтуванню необхідності бюджетного реформування, адекватного умовам економіки України. У цьому контексті зростає потреба в проведенні досліджень, спрямованих на подальший розвиток бюджетного регулювання та орієнтованих на удосконалення бюджетної системи національної економіки

Метою роботи є розгляд теоретичних та практичних аспектів бюджетної системи.

Звдання дослідження:

- дослідити сутність, склад та охарактеризувати принципи побудови бюджетної системи України;
- визначити роль і місце Державного бюджету України в бюджетній системі, виявити проблеми виконання його дохідної та видаткової частин;
- проаналізувати функціонування місцевих бюджетів та провести моніторинг формування доходів і здійснення видатків на локальному рівні;
- визначити перспективи розвитку бюджетної системи України в контексті проведення бюджетної реформи.

Об'єктом дослідження є бюджетна система України як сукупність окремих ланок, що опосередковують процеси руху вартості ВВП і виступають основою забезпечення потреб соціально-економічного розвитку країни.

Предметом дослідження є економічні відносини, які виникають в процесі формування та використання коштів бюджетної системи з метою забезпеченні економічного зростання.

Наукове осмислення проблеми є необхідним для вирішення таких практичних завдань, як створення фінансової бази, достатньої для виконання державними органами своїх завдань, створення гарантованих та довгострокових джерел доходів бюджету.

Методи дослідження. Історичний, структурний та системний методи використано при розкритті сутності, економічної природи бюджетної системи. В основу методології дослідження покладено загальнонаукові та фундаментальні положення і принципи сучасної економічної теорії: виявлення закономірностей еволюції вчення про бюджет та бюджетну систему; визначення основ функціонування бюджетної системи.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти України з питань переходу країни та її регіонів на модель сталого розвитку, аналітичні матеріали Верховної Ради, Міністерства Фінансів; наукові праці провідних вітчизняних вчених в сфері державного бюджету; статистичні матеріали.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ.

1.1. Сутність, структура бюджетної системи України.

Бюджетна система за своєю функціональною ознакою забезпечує соціальний захист та культурний розвиток (освіта, наука, охорона здоров'я, соціальний захист, культура та фізична культура тощо); здійснення економічної діяльності в стратегічно важливих галузях, стимулювання перспективних напрямів економічної діяльності; функціонування інституту держави (державне управління, вибори, державний борг, оборона від зовнішніх загроз, підтримання внутрішнього правопорядку тощо) [3]

Досить чітко визначає бюджетну систему, Л. Іщук [3], який зазначає, що бюджетна система – це сукупність бюджетів, утворена на основі адміністративно-територіального устрою держави та взаємовідносин між ними, які вибудовуються з огляду на оптимальний розподіл і фінансове забезпечення повноважень органів державної та місцевої влади між бюджетами всіх рівнів, спрямованих на соціально-економічний розвиток суспільства.

Зарубіжні науковці бюджетну систему України визначають як – сукупність окремих її ланок, юридично пов'язаних між собою, яка ґрунтується на загальноприйнятих принципах, що відповідають міжнародним стандартам [16].

Бюджетний устрій - це організація бюджетної системи, бюджетні права органів влади різного рівня та принципи розмежування бюджетних повноважень.

Організаційні відносини є частиною системи відносин, що виникають на всіх стадіях бюджетного процесу. Вони визначають процедуру і порядок функціонування системи: взаємодія елементів системи, їх права, обов'язки, відповідальність учасників бюджетного процесу.

Бюджетні відносини характеризуються різноманітністю, що обумовлено певними соціально-економічними та політичними подіями. Становлення бюджетних відносин та розвиток бюджетної системи України мають досить тривалий історичний шлях. Проте на сьогодні щодо періодизації бюджетної історії України немає єдиної точки зору. Так, О. Горбунов, виокремлює п'ять історичних етапів становлення бюджетної системи України [8]:

Козацька доба (XVI — XVIII ст.), особливо Запорізька Січ (30-40 роки XVI ст. - 1775 р.), відіграла значну роль у відновленні української державності: адміністративного устрою країни, військової, правової, судової, фінансової, у тому числі й бюджетної систем.

Характерною особливістю Запорізької Січі є складання безбиткового бюджету, збалансування дохідної та видаткової частини якого досягалось трудовими повинностями, зменшенням платні, регулюванням експортно-імпорتنих операцій, покриттям частини державних потреб за рахунок старшини.

За часів існування Гетьманщини (1648 р. - кінець XVIII ст.) виокремлюють три рівні збирання податків, зборів, виконання повинностей:

- у державну казну - до військового скарбу;
- у розпорядження місцевої старшини в полках, сотнях;
- на утримання землевласника, пана, збирачів податків.

У результаті реформи 1839-1841 рр. було ліквідовано оренду державного майна та замість подушного введено оброк з землі та прибутків від промислів. Пізніше подушний податок з міщан міст європейської Росії замінив податок на міське нерухоме майно.

Друга половина XIX ст. характеризується намаганнями стабілізувати фінансову систему: 1863 р. була опублікована «Всепіддана доповідь міністра фінансів про державний розпис доходів і видатків», яка містить інформацію про те, які податки мають збиратись, у якій кількості, і на які цілі

витрачатись. А 1906 року були затверджені правила про порядок розгляду державного розпису доходів і видатків Російської імперії.

Період 1917-1922 рр. не ознаменувався для України значними подіями в питаннях формування та реалізації бюджетної політики. За цей час є намагання створити систему фінансових органів.

У червні 1918 р. Урядом Української держави ухвалюються Правила про порядок розгляду державного бюджету й фінансових кошторисів на 1918 р. І хоча бюджет на 1918 р. був ухвалений у січні 1919 р., вважається, що він став дуже важливим на той час документом, оскільки дозволив підрахувати всі прибутки і витрати та дав підстави для ведення фінансового господарства у 1919 р. в межах бюджетних асигнувань. У подальшому всі потреби в коштах задовольнялись шляхом виділення асигнувань по окремих законах.

У 20-і р. бюджет України у складі СРСР містив спочатку витратну, а потім дохідну частини. Основні витрати: за кредитами (позики промисловості, дотації, випадкові асигнування, витрати залізниці та пошти); здійснені за межами відкритих кредитів (безкредитні витрати, здійснені НКФіном УРСР та погашення короткострокових зобов'язань). Крім того, видаткова частина враховувала дотації центру, від залізниці, розасигновані, але не витрачені кредити, емісійні фонди тощо.

Проголошення та подальше становлення України як суверенної держави (з 16 липня 1990 р.) відбувається на тих здобутках, які вона набула під час перебування у складі СРСР, тобто Україна «успадковує» бюджетну, податкову системи, правову базу, що регулює фінансові відносини, тощо. І тільки з ухваленням 2001 р. Бюджетного кодексу України починається побудова власної моделі бюджетних відносин, що й потребує більш детального розгляду [7].

Особливість бюджетної системи в тому, що фінансові органи є елементами двох самостійних складних систем: системи Міністерства фінансів і територіальних адміністративних утворень. Раніше фінансові органи мали юридично подвійне підпорядкування, в даний час це

заперечується, хоча фактично має місце, особливо це, стосується третього рівня бюджетної системи. Тому виникають проблеми управління бюджетною системою. Можливо, в цьому криються і проблеми міжбюджетних відносин [10].

Відповідно до Бюджетного кодексу України учасниками бюджетного процесу (суб'єктами бюджетних правовідносин) є органи та посадові особи, що наділені бюджетними повноваженнями. Бюджетні повноваження – це права й обов'язки учасників бюджетних правовідносин [8] чи права й обов'язки учасників бюджетних правовідносин з управління бюджетними коштами [3, с. 129]. Зважаючи на це, основною рисою, яка має розрізняти суб'єктів бюджетних правовідносин, є саме бюджетні повноваження. Отож, до особливих рис, що характеризують бюджетні відносини, варто віднести значно звужене, порівняно з іншими фінансовими правовідносинами, коло їх суб'єктів. Як зазначають із цього приводу науковці, «суб'єктами у бюджетних правовідносинах є тільки державні органи, підприємства й організації, які одержують асигнування з бюджету, складають, розглядають або затверджують бюджет» [16, с. 121]. Зокрема, учасниками бюджетних відносин не є фізичні особи, оскільки згідно з чинним законодавством вони не можуть безпосередньо отримувати кошти з бюджетів будь-якого рівня на власне фінансування [3, с. 60–61]. Їх взаємовідносини з бюджетом опосередковуються через податкові, кредитні або трудові правовідносини [8, с. 327]. Але, по-перше, їх перелік потребує уточнення, по-друге, організаційні відносини по кожному суб'єкту повинні бути описані дуже чітко. У відносинах із зовнішніми структурами можуть виникати також проблеми організаційного, інформаційного характеру [3]. Створення різних державних, регіональних структур супроводжується прийняттям відповідних нормативних документів. На даний момент часу слід відзначити неузгодженість нормативно-правової бази, що регламентує формування бюджетних правовідносин. В результаті можуть виникати проблеми організаційного та інформаційної взаємодії. Ця проблема стосується і

бюджетної системи, оскільки вона взаємодіє з різними фінансовими інститутами. У цьому випадку потрібні загальні норми фінансового права, які могли б регулювати організаційні відносини з різними суб'єктами. На жаль, правова рівність різних фінансових інститутів призводить до серйозних проблем в системі державних фінансів. Створюється складна система правового забезпечення, яка не піддається якомусь державному регулюванню [7].

У систему органів, що володіють бюджетними повноваженнями, входять:

- фінансові органи (структура державних фінансових органів визначається розпорядженням уряду);
- органи грошово-кредитного регулювання (органом грошово-кредитного регулювання є НБУ);
- органи державного (муніципального) фінансового контролю;
- Рахункова палата; контрольні та фінансові органи виконавчої влади;
- контрольні органи законодавчих (представницьких) органів суб'єктів України та представницьких органів місцевого самоврядування.

Кожен орган має власні завдання і діє в межах закріплених за ним повноважень. Крім того, передбачено, що здійснення окремих бюджетних повноважень може бути покладено на інші державні органи виконавчої влади відповідно до законодавства України.

Бюджетна система взаємодіє з банківською, митною, валютною та іншими системами. Фондовий ринок чинить серйозний вплив на функціонування бюджетної системи. Інші системи можуть надавати на бюджетну систему не тільки прямий вплив, а й опосередковане або непряме. Всі ці взаємозв'язки для прогнозування бюджетної політики повинні бути враховані.

Ключовим напрямком в реформуванні бюджетної системи повинна стати її модернізація на основі нових принципів побудови і реформа міжбюджетних відносин[7].

У світовій практиці багатьох держав принципи бюджетної системи вважаються настільки важливими, що передбачаються в конституціях або аналогічних основних законах. Вважається, що це підвищує їх значимість порівняно з відображенням у спеціальних нормативно-правових актах, пов'язаних з функціонуванням бюджетної системи, її організацією [8]. Принципи бюджетної системи України, відображені в Бюджетному кодексі. Вивчення природи бюджетного принципу та механізму його виникнення неможливо без дослідження бюджетної практики, яка є тією основою і середовищем, з якого принципи виникають, з якої абстрагуються, отримують законодавче оформлення і вже в якості норм бюджетного права на неї впливають. У зв'язку з цим цікаво подивитися на нові явища в бюджетному процесі, які останнім часом поширені на всіх його стадіях і які отримали назву «бюджетних правил», дослідити взаємозв'язок між бюджетними правилами та бюджетними принципами, виявити їх спільні та відмінні риси [3].

Найважливішими є такі принципи бюджетної системи: єдності, самостійності, повноти. Принцип єдності передбачає наявність однієї для всіх суб'єктів економіки правової бази, яка передбачає певний порядок витрачання коштів, єдині принципи фінансування різних галузей господарювання, уніфіковані форми розрахунків не тільки з контрагентами, але і з державними органами. Бюджетна система країни повинна бути влаштована таким чином, щоб кожен уповноважений орган чітко знав свої права і обов'язки.

Принцип самостійності означає, що всі бюджети мають право на формування власних джерел доходу, визначення потреб та розмірів виплат, необхідних для реалізації найважливіших соціальних програм.

Принцип повноти відображення руху фінансових ресурсів передбачає ретельне ведення документації з внесенням необхідних подробиць, що дозволяє в повному обсязі оцінити масштаби надходження коштів з кожного наявного джерела та сфери їх витрачання.

Бюджетні правила та бюджетні принципи поділяються за часом дії та за сферою дії.

Але головною відмінністю бюджетних правил від принципів є ступінь абстрагування, так як більш конкретні правила, можуть містити кількісні обмеження або числові параметри, а принципи мають високий ступінь абстрагування і певною мірою декларовані.

У зв'язку з цим стає ясним, за яких умов бюджетне правило може з часом трансформуватися в принцип бюджетної системи:

- для цього правило має застосовуватися досить тривалий час, довівши свою стабільність і стійкість в різних економічних ситуаціях;
- бюджетне правило має відноситися до більшої частини бюджетного процесу і поширюватися на дії багатьох учасників бюджетного процесу;
- воно має набути більш загального характеру, створюючи орієнтири для бюджетної діяльності та продекламувавши їх.

В даний час цією умовою більше за інших відповідає правило резервування частини бюджетних коштів. Не виключено, що це правило в недалекому майбутньому може змінити свій статус на більш високий статус принципу бюджетної системи. Таким чином, це бюджетне правило може поширитися на бюджетну практику, в якості бюджетного принципу[3]. Можливий і зворотний процес перетворення бюджетного принципу в бюджетне правило, що означає зниження його статусу при досягненні значній мірі конкретизації (деталізації) і стандартизації діяльності.

Отже, бюджетна система – це досить складний комплекс різних організацій, метою діяльності яких є поліпшення добробуту громадян, а також репутації країни на міжнародній арені [16]. Правове регулювання

відносин між бюджетами різних рівнів публічної влади не може залишатися у незмінному стані в силу динаміки самих міжбюджетних відносин. між бюджетами суб'єктів державної влади і місцевими бюджетами спрямовані, насамперед, на усунення реально існуючих і об'єктивно сформованих диспропорцій в економічному і соціальному розвитку регіонів і територій [9].

1.2. Нормативно-правове забезпечення бюджетної системи України.

Функціонування бюджетної системи і здійснення бюджетних відносин в Україні відбувається на основі законодавчих та нормативно-правових актів, визначених ст. 4 Бюджетного кодексу України. До них належить:

1. Конституція України.
2. Бюджетний кодекс України.
3. Закон про державний бюджет України.
4. Інші закони, що регулюють бюджетні правовідносини.
5. Нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України.
6. Нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади.
7. Рішення органів АРК, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування.

При здійсненні бюджетних відносин положення нормативно-правових актів застосовуються лише в тій частині, в якій вони не суперечать Конституції України, Бюджетному кодексу та Закону «Про Державний бюджет України».

Конституція України. У ній урегульовані такі питання, що стосуються функціонування бюджетної системи:

- механізм прийняття Законів України;
- повноваження Верховної Ради, Президента, Кабінету Міністрів, органів місцевого самоврядування;
- основні бюджетні положення. У Конституції зазначається, що бюджетна система України будується на засадах справедливого і

неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами і територіальними громадами.

Бюджетний кодекс України. Набрав чинності з дня його опублікування 25 липня 2001 р., а окремі його статті, що регламентують поточні бюджетні процедури. Бюджетний кодекс складається з шести розділів:

Розділ I. Загальні положення

Визначені відносини, що регламентуються Бюджетним кодексом, основні терміни (подані в словнику офіційних термінів), окреслено бюджетний період та вказані основні положення бюджетного законодавства. Перелічені принципи побудови бюджетної системи, описана бюджетна класифікація, визначено склад державного боргу, частин бюджету. Значну увагу приділено бюджетному процесу на державному і місцевому рівнях, його окремим стадіям, а також ролі учасників бюджетного процесу. Чітко визначено головних розпорядників бюджетних коштів та їхні функції. Описано порядок формування резервного фонду для Державного і місцевих бюджетів, механізми аудиту та фінансового контролю, оприлюднення інформації про бюджет.

Розділ II. Державний бюджет України

Визначено склад доходів і видатків Державного бюджету, в тому числі таємні видатки за основними напрямками їх витрачання, детально описаний механізм складання проекту бюджету, розгляд та прийняття бюджету Верховною Радою України, його виконання та звіт про виконання. Особлива увага приділена ролі Кабінету Міністрів, Міністерства фінансів, Державного казначейства, Верховної Ради у бюджетному процесі, вказані конкретні його стадії. Визначені основи ведення бухгалтерського обліку, порядок закриття рахунків після закінчення бюджетного періоду.

Розділ III. Місцеві бюджети

Передбачені доходи і видатки, які закріплюються за місцевими бюджетами, складові місцевих бюджетів. Детально описаний механізм бюджетного процесу на місцевому рівні, конкретизовані повноваження його

учасників, охарактеризовані окремі його стадії. Урегульовані питання, що виникають у разі несвоєчасного затвердження відповідного місцевого бюджету.

Розділ IV. Міжбюджетні відносини

Визначені критерії розмежування видів видатків між бюджетами, перелічені видатки, що здійснюються з Державного бюджету, бюджетів сіл, селищ, міст районного, обласного та республіканського підпорядкування. Окремо вказані видатки, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів. Окремим механізмом передбачено передання видатків на виконання власних повноважень між місцевими бюджетами та передача права на виконання делегованих повноважень. Чітко визначені фінансові нормативи бюджетної забезпеченості та коригуючі коефіцієнти фінансових нормативів бюджетної забезпеченості. Окрема глава присвячена міжбюджетним трансфертам, де врегульовані питання трансфертів, які надаються з Державного бюджету України місцевим бюджетам, передбачена дотація вирівнювання бюджетам міст Києва та Севастополя, міст республіканського підпорядкування Автономної Республіки Крим, міст обласного підпорядкування і районним бюджетам. Регламентовано також порядок надання субвенцій з Державного бюджету України місцевим бюджетам на здійснення програм соціального захисту, а також субвенцій на компенсацію витрат доходів бюджетів місцевого самоврядування на виконання власних повноважень внаслідок наданих державою податкових пільг, субвенцій на виконання інвестиційних проектів, субвенцій на виконання власних повноважень територіальних громад, сіл, селищ, міст та їх об'єднань.

Розділ V. Контроль за дотриманням бюджетного законодавства та відповідальність за бюджетні правопорушення

Визначені повноваження щодо контролю за дотриманням бюджетного законодавства Верховної Ради, Рахункової палати, Міністерства фінансів, Державного казначейства, Державної контрольно-ревізійної служби,

Верховної Ради АРК, Ради міністрів АРК, місцевих державних адміністрацій та виконавчих органів відповідних рад. Конкретизовано поняття бюджетного правопорушення, визначено критерії, за якими використання бюджетних коштів визнається нецільовим, і передбачена відповідальність за порушення законодавства, а також описано порядок накладення стягнення та оскарження рішення про накладення стягнення. Форма, порядок складання та передання за призначенням протоколу про бюджетне правопорушення встановлюється Міністерством фінансів України.

Розділ VI, Прикінцеві положення

Визначені перехідні положення, термін дії окремих з них — до 5 років, які враховують конкретні бюджетні відносини. Перелічені проекти законів, які потрібно прийняти у зв'язку з введенням у дію Бюджетного кодексу.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ БЮДЖЕТУ

2.1. Виконання дохідної частини зведеного та державного бюджетів за 2015-2018р.

Державний бюджет є дієвим механізмом здійснення фінансової політики держави. У доходах бюджету відображається податкова політика держави, а у видатках – пріоритетні напрями вкладень коштів. Для виконання функцій, покладених на державу, у її бюджет повинен надходити достатній обсяг коштів. За рахунок доходів Державного бюджету України здійснюються видатки на соціально - економічний розвиток держави.

Згідно з Бюджетним кодексом України доходи бюджету – це податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України.

Складання зведених бюджетів покладено на відповідні органи виконавчої влади. Зведені бюджети не мають правової форми, тобто вони не розробляються і не затверджуються у формі закону, але їх значення дуже велике через те, що вони дають цілісну картину грошових коштів, зосереджених в бюджетах [17].

Статистичний характер показників зведених бюджетів дозволяє використовувати їх для:

- проведення розрахунків з формування грошових ресурсів для забезпечення виконання функцій і завдань органами державної влади та місцевого самоврядування;
- визначення обсягу видатків, що підлягають фінансуванню з державного й місцевих бюджетів, аналізу та оцінки ефективності бюджетних витрат;
- визначення грошових потоків для встановлення обґрунтованості надання трансфертів.

Таблиця.2.1.

Зведений бюджет України з 2015 по 2018

	Доходи	ВВП	Видатки	ВВП	Кредитування	ВВП	Сальто	ВВП
		%		%		%		%
2015	652031,0	32,94	679871,4	34,35	3057,8	0,15	-30898,2	-1,56
2016	782748,5	32,84	835589,8	35,06	1841,3	0,08	-54682,6	-2,29
2017	1016788,3	34,09	1056759,9	35,43	2122,1	0,07	-42093,8	-1,41
2018	1184278,1	33,28	1250173,6	35,13	1893,0	0,05	-67788,5	-1,90

Джерело: Міністерство фінансів України.

Загальні відомості по доходах *Державного бюджету України*, наведено в Додатку А, до яких входять надходження до загального та спеціального фондів держбюджету. Найбільшу частину держбюджету (понад 90%) складає загальний фонд, кошти якого призначені для забезпечення фінансовими ресурсами загальних видатків (тобто, не спрямовуються на конкретну мету). Спеціальний фонд передбачає предметно-цільове використання бюджетних коштів (тобто, для фінансування конкретних цілей).

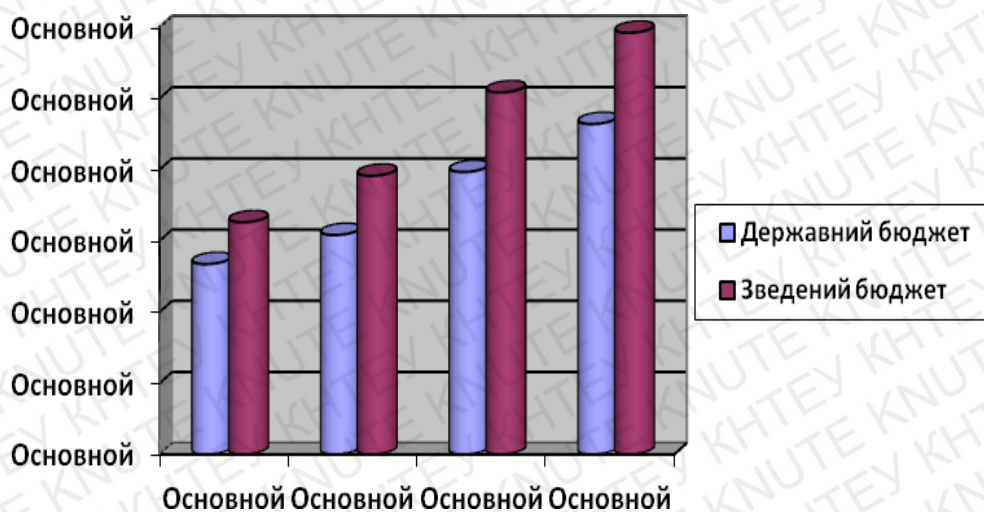

Рис. 2.1. Доходи зведеного та державного бюджету України.

Державний бюджет України за підсумками 2018 р. виконано за доходами на суму 928,1 млрд грн. (98,1 % від плану), за видатками – 985,8 млрд грн. (95,3 % від плану); порівняно з 2017 р. обсяг видатків зріс на 146,4 млрд грн. (+ 17,4 %).

Таблиця 2.2.

Виконання державного бюджету України

	Доходи	ВВП %	Видатки	ВВП %	Кредитув ання	ВВП %	Сальто	ВВП %
2015	534694.8	27.01	576911.4	29.14	2950.9	0.15	-45167.5	-2.28
2016	616274.8	25.86	684743.4	28.73	1661.6	0.07	-70130.2	-2.94
2017	793265.0	26.59	839243.7	28.13	1870.9	0.06	-47849.6	-1.60
2018	928108.3	26.08	985842.0	27.70	1514.3	0.04	-59247.9	-1.86

Джерело: Міністерство Фінансів України

У цілому виконання державного бюджету у 2018 р. характеризувалося:

- продовженням усунення дисбалансів, які виникали в минулі роки в частині формування та виконання бюджетів, а також дотримання запланованих підходів до фіскальної консолідації; - послабленням політичного впливу на забезпечення формування і виконання бюджету та поліпшенням якості планування дохідної та видаткової частин бюджетів на загальнодержавному рівні; - високим рівнем фіскального перерозподілу, що протягом тривалого часу виступає як характеристика моделі розвитку вітчизняної економіки й свідчить про те, що притаманні їй структурні дисбаланси залишаються не подоланими;
- зростанням частки споживання сектору загального державного управління у ВВП у 2018 р. – до 20,8 % ВВП (для порівняння, у 2014 р. вона становила 18,7 %, 2015 р. – 18,9 %, у 2016 р. – 18,6 %, у 2017 р. – 20,7 %), що свідчить про високу роль бюджетних видатків як чинника динаміки економіки; - зниженням дефіциту державного бюджету до 1,7 % ВВП (планувалося 2,4 % ВВП) та утриманням його у визначених рамках;
- зниженням частки **соціальної допомоги** та інших трансфертів у загальних доходах населення до 32,5 % (1045,7 млрд грн.) з 37,2 % у 2015 р., на тлі поступового збільшення частки доходів від зарплати (до 47,4 %) [18].

Дохідна частина державного бюджету у 2018 р. формувалася під впливом досить повільного економічного зростання, на яке негативний вплив

справляли слабкий внутрішній попит, низька інвестиційна активність та випереджаюче зростання імпорту (Додаток А).

На цьому тлі податкові надходження зросли порівняно з 2017 р. на 20,2 %, у тому числі за рахунок активного зростання надходжень від податку на доходи фізичних осіб (+22,3 % до 91,7 млрд грн, +0,7 % від плану), визначальний вплив на які мало зростання реальної зарплати на 12,5 %³, та податку на прибуток підприємств (+44,8 % порівняно з 2017 р. до 96,9 млрд грн, +17,7 % від плану), на формування якого мало вплив зростання прибутковості підприємств⁴. Значними також були надходження частини чистого прибутку та дивідендів державних підприємств (+9,3 %, 39,7 млрд грн), плати за надання адміністративних послуг (+24,4 %, 10,2 млрд грн) внаслідок продажу 4G ліцензій, власних надходжень бюджетних установ (46,7 млрд грн).

Однак вище зростання імпорту порівняно з експортом товарів (робіт, послуг) – відповідно до 62,9 млрд дол. США та 57,1 млрд дол. США, що сформували негативне сальдо зовнішньоторгівельного балансу (-5,8 млрд дол. США), а також закладений валютний курс (під час складання проекту державного бюджету було враховано показник валютного курсу на рівні 29,3 грн/дол. США, а фактичний склав 27,2 грн/дол. США), мали безпосередній вплив на недобір по податках, які залежать від валютного курсу: насамперед, ПДВ з ввезених товарів (-1,6 %, 295,4 млрд грн), ввізного мита (-0,7 %, 0,5 млрд грн).

Спостерігалось також недовиконання планових надходжень від рентної плати за користування надрами (-2,8 %, 45,3 млрд грн, внаслідок перерахування авансових платежів у грудні 2017 р., але відображення їх плані 2018 р.), акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) (-8,9 %, 71,1 млрд грн внаслідок падіння виробництва на 8,5 % в умовах прискореного зростання ставок акцизів на тютюнові вироби), прибутку Національного банку (-11,7 % від плану, 44,6 млрд грн внаслідок завищених очікувань на етапі планування проекту бюджету). Недовиконання

спостерігалось і по найбільшому за обсягом надходжень податку – податку на додану вартість: 79,1 млрд грн при плані 84,3 млрд грн (у тому числі бюджетне відшкодування становило 131,7 млрд грн).

Таким чином, завищені очікування від бюджетних надходжень, прорахунки в прогнозуванні макропоказників, поряд з неврахуванням ситуації на ринку стали основними чинниками невиконання в повному обсязі дохідної частини бюджету.

2.2. Виконання місцевих бюджетів за 2015-2018р.

В умовах сучасного періоду органам місцевого самоврядування новостворених об'єднаних громад як ніколи важливо знати і розуміти природу місцевих фінансів, розбиратися в механізмі їх функціонування, уміти аналізувати ті процеси і явища, що пов'язані з формуванням, розподілом і використанням грошових фондів, бачити ті форми, методи і засоби, за допомогою яких можна найбільш повно використовувати місцеві фінанси як один із інструментів ефективного впливу на всі процеси соціально-економічного розвитку своєї громади. Саме через місцеві фінанси формуються певні відносини органів самоврядування практично з усіма підприємствами, установами, що розміщені на їхній території, і населенням цієї території.

Практична реалізація процесу об'єднання територіальних громад розпочалась в середині 2015 року, таким чином, наразі можемо проаналізувати результати трирічної роботи. У 2015 році було утворено 159 ОТГ, що об'єднали 793 територіальні громади. 25 жовтня 2015 р. в цих громадах було обрано нові органи місцевого самоврядування, з 1 січня 2016 р. вони перейшли на прямі бюджетні розрахунки з Державним казначейством і за результатами 2016 року показали помітну позитивну динаміку свого розвитку.

Таким чином, станом на початок 2017 р. в Україні налічувалось 366 ОТГ, які об'єднали 1740 місцевих рад, в яких проведено перші місцеві

вибори. Ці громади у 2017 році перейшли на прямі міжбюджетні відносини з Державним бюджетом України.

У 2017 році після прийняття низки законів, що врегулювали проблемні питання об'єднання, процес формування ОТГ отримав новий імпульс до активізації. 30 квітня 2017 року відбулись перші місцеві вибори ще у 47 ОТГ. Таким чином, станом на кінець травня 2017 року в Україні утворено 413 ОТГ, що об'єднали 5258 населених пунктів, і в яких відбулись перші вибори органів місцевого самоврядування (рис. 1). З початку 2018 року всі 665 об'єднаних територіальних громад перейшли на прямі міжбюджетні відносини, в тому числі й ті, де перші місцеві вибори відбулися наприкінці 2017 року [18].

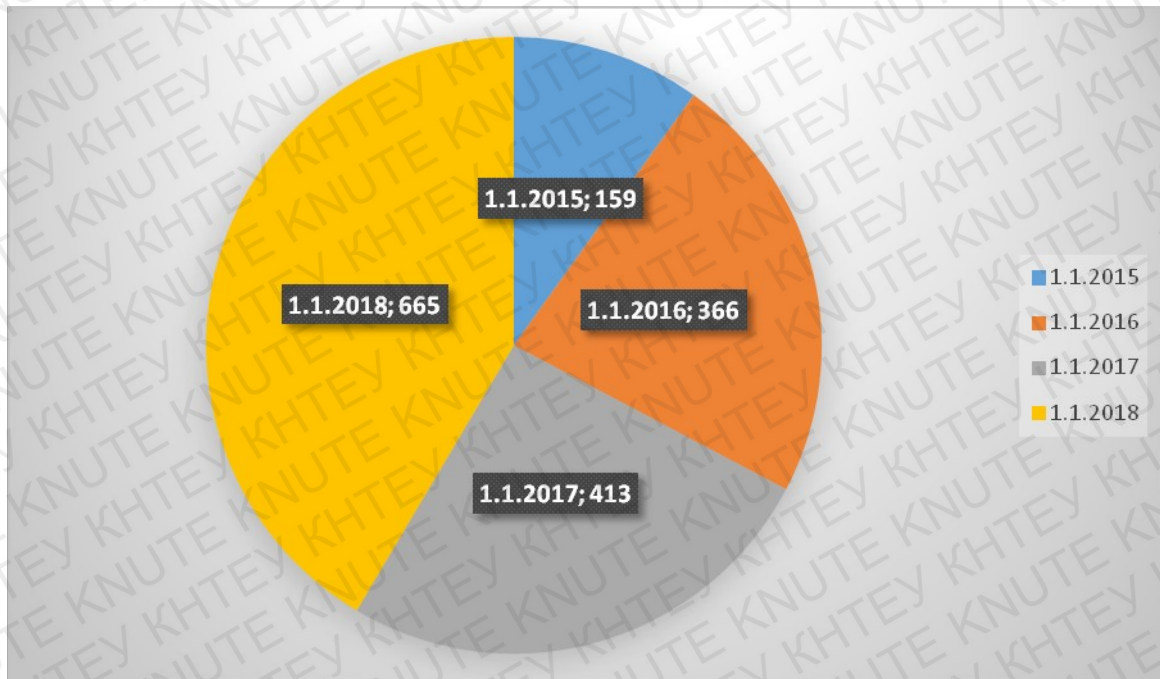

Рис 2.2. Кількість об'єднаних територіальних громад

У результаті проведених новацій щодо збільшення податкових надходжень до місцевих бюджетів структура їхніх доходів зазнала суттєвих змін, насамперед, через часткове зарахування надходжень податку на доходи фізичних осіб до державного бюджету, частка цього податку в доходах місцевих бюджетів скоротилась із 61,9 % у 2014 році до 47,2 % у 2017-му.

Водночас слід наголосити, що 2017 року частка податку на доходи фізичних осіб у порівнянні з 2016-м зросла на 2,0 %, проте частки надходжень акцизного податку з реалізації об'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів, земельного податку, орендної плати зменшились. Таким чином, у загальній структурі податкових надходжень найбільша фіскальна значимість належить податку на доходи фізичних осіб і майже третину становлять інші податки і збори. Зазначимо, що 2017 року доходи місцевих бюджетів у порівнянні з 2016-м збільшились на 31,4 млрд грн і становили 229,5 млрд грн (без урахування міжбюджетних трансфертів із Державного бюджету). Обсяг надходжень ПДФО становив 110 млрд грн, плати за землю — 26,4 млрд грн і податку на нерухоме майно — 2,4 млрд грн [3]. Темп приросту фактичних надходжень ПДФО становить 39,3 %, у 18-ти регіонів темп приросту ПДФО вищий за середній показник в Україні. Найнижчий приріст мають Донецька і Луганська області.

Темп приросту плати за землю, вищий від середнього в Україні, було забезпечено у 22-х регіонах, водночас найнижчий показник — у Луганській області та в м. Києві. Проведений порівняльний аналіз результатів 2015, 2016 і 2017 років дає підстави стверджувати про позитивну динаміку у зростанні обсягів надходжень до місцевих бюджетів, що відповідає завданням проведення децентралізації в Україні. Так, надходження загальних доходів до місцевих бюджетів (з урахуванням міжбюджетних трансфертів) 2015 року збільшились у порівнянні з попереднім роком на 27,1 %, 2016-го — на 24,7 % і 2017-го — на 37,1%.

Розглянемо, як вплинуло виконання положень законодавства у сфері міжбюджетних відносин на динаміку зростання доходів місцевих бюджетів і динаміку міжбюджетних трансфертів.

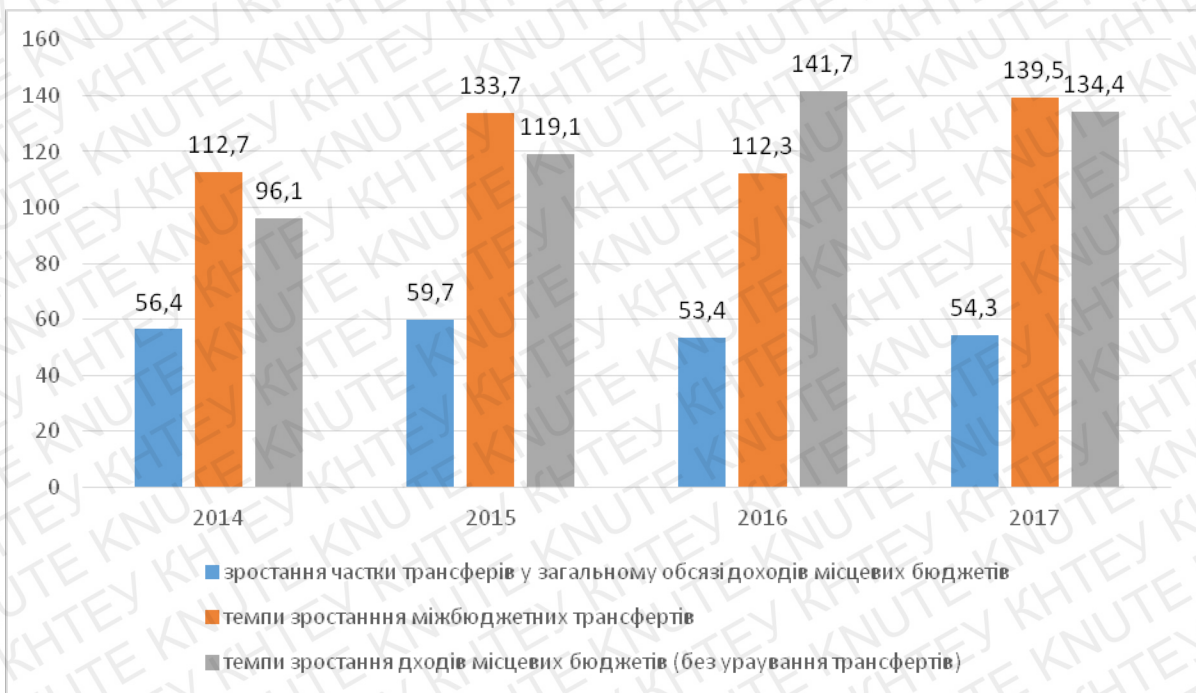

Рис 2.3. Динаміка темпів зростання доходів місцевих бюджетів, темпів зростання міжбюджетних трансфертів і частки трансфертів у доходах місцевих бюджетів.

Проаналізувавши динаміку темпів зростання доходів місцевих бюджетів (без урахування трансфертів) за 2014—2017 роки, зазначаємо, що 2014 року мало місце зменшення на 3,9 % обсягу доходів. Водночас темпи зростання міжбюджетних трансфертів щорічно випереджали темпи зростання доходів місцевих бюджетів (без урахування трансфертів).

Тобто констатуємо, що зростання доходів місцевих бюджетів більш ніж на половину забезпечено міжбюджетними трансфертами, а отже, далі продовжує мати місце тенденція щодо неспроможності місцевих бюджетів самостійно забезпечувати вирішення питань соціального і економічного розвитку територій.

У 2019 році прями міжбюджетні відносини з державним бюджетом мають 806 об'єднаних територіальних громад (з урахуванням 24 міст обласного значення, до яких відбулося приєднання). За січень-квітень 2019 року доходи загального фонду ОТГ (без урахування трансфертів з державного бюджету) склали 11,5 млрд грн. Таким чином, у бюджетах ОТГ

сконцентровано 16,4% загального обсягу доходів усіх місцевих бюджетів України (за виключенням м. Києва, яке користується спеціальним статусом).

По 665-ти ОТГ, які мали прямі міжбюджетні відносини у 2018 році (по яких наявна коректна порівняльна база), надходження у січні-квітні 2019 року склали 7,0 млрд грн, що на 19,3% більше минулорічного показника [19].

У загальній структурі доходів загального фонду 665-ти ОТГ питома вага податку на доходи фізичних осіб становить 56,4%, його надходження склали 3,9 млрд грн. Крім цього, надійшло:

- плати за землю – 1,0 млрд грн;
- єдиного податку – 1,2 млрд грн;
- податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки – 166,6 млн грн.

Детально динаміку та структуру надходжень по 665 ОТГ, утворених у 2015-2017 роках наведено в табл. В таблиці окремо виділено показники по 141 ОТГ, утворених в 2018 році, так як у 2019 році ці ОТГ вперше перейшли на прямі міжбюджетні відносини, а отже почали отримувати 60% ПДФО до своїх бюджетів. При цьому варто звернути увагу, що серед 141 ОТГ, утворених у 2018 році, є 24 міста обласного значення, які отримували ПДФО навіть до приєднання до них громад.

Таблиця 2.3

Структура доходів загального фонду місцевих бюджетів у 1-му півріччі 2019 року.

Найменування платежів	806 ОТГ (8315,3 тис осіб)	У тому числі:				141 ОТГ, утворена у 2018 році
		665 ОТГ утворених у 2015-2017 роках (5620,7 тис.осіб)				
		Надходження		Відхилення		
1-ше півріччя 2018р.	1-ше півріччя 2019 р.	+/-	%			
Всього	17587,0	9021,5	10705,5	1684,0	118,7	6881,5
Податок на доходи фізичних осіб	10303,6	5214,3	6160,38	946,5	118,2	4142,8
Акциз податок	1198,1	713,3	715,6	2,3	100,3	482,4
- у т.ч. акцизний пдаток с	816,1	568,0	552,9	-15,1	97,3	263,2

палива						
Місцеві податки та збори (всього)	5337,1	2752,8	3372,2	619,4	122,5	1964,9
У тому числі:						
- плата за землю	2415,5	1266,1	1966,0	699,9	155,3	449,5
- єдиний податок	2561,4	1318,0	1535,7	217,7	116,5	1025,8
- нерухоме майно	334,3	155,8	205,7	49,9	132,0	128,6
Плата за надання адміністративних послуг	203,9	112,7	118,9	6,2	105,5	85,0

Джерело: Міністерство Фінансів України

Протягом січня-червня 2019 року надходження до загального фонду місцевих бюджетів України (без урахування міжбюджетних трансфертів) склали 128,9 млрд грн, що становить 49,8% від затвердженого річного плану з урахуванням змін.

У порівнянні з аналогічним періодом 2018 року, зростання надходжень становить 21,1 млрд грн або +19,5%.

Відмітимо, що темпи приросту доходів у звітному періоді поточного року у порівнянні з минулорічними зменшилися – за підсумками I півріччя 2018 року, показник приросту надходжень, порівняно з 2017 роком, становив 23,3%.

До бюджету міста Києва (загальний фонд без урахування трансфертів) протягом I півріччя надійшло 21,4 млрд грн, що становить 16,6% від загальної суми надходжень до усіх місцевих бюджетів України. Для порівняння: доходи міста Києва майже дорівнюють обсягам надходжень зведених бюджетів районів (21,7 млрд грн).

Місцеві бюджети є основним каналом доведення до населення кінцевих результатів суспільного виробництва, що спрямовуються на суспільне споживання. Через місцеві бюджети відбувається розподіл фондів споживання в територіальному і соціальному аспектах. Разом з іншими ланками бюджетної системи місцеві бюджети є одним з головних інструментів реалізації на практиці програми економічного і соціального розвитку як регіонів, так і країни в цілому. Місцеві бюджети є фінансовим

планом розвитку регіонів. Саме в місцевих бюджетах втілюється політика органів місцевого самоврядування [19].

При формуванні місцевого бюджету необхідно враховувати різні фактори, які впливають на економічне життя держави. Це наприклад розвиток демократичних принципів в управлінні державою, зміни в структурі економіки, рівень соціальних гарантій населення, зміни вікової і професійної структури населення. Великий вплив на формування і використання коштів місцевих бюджетів надають відмінності в економічному розвитку окремих територій, регіонів.

Наповнення місцевих бюджетів залежить від організації місцевими органами виконавчої влади комплексного процесу, спрямованого на підвищення економічної бази надходжень, вирівнювання податкового навантаження на платників, легалізації діяльності виробників, підвищення дисципліни адміністрування податків.

Проаналізовано результати виконання Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» в контексті забезпечення реалізації стратегічних пріоритетів держави, які визначені основними програмними документами Уряду – Середньостроковим планом пріоритетних дій Уряду до 2020 року, Планом пріоритетних дій Уряду на 2018 рік, а також виокремленими напрямками роботи під час підготовки у 2017 році проекту Державний бюджет України на 2018 рік.

Доходи державного бюджету за 8 місяців п.р. становили 671,8 млрд грн, що на 64,2 млрд грн, або на 10,6% більше відповідного показника за минулий рік. Рахункова палата звертає увагу, що збільшення доходів державного бюджету порівняно з відповідним періодом минулого року забезпечено, насамперед, за рахунок коштів Національного банку, авансової сплати частини чистого прибутку державних підприємств, збільшення обсягів імпорту, цін, заробітної плати.

До загального фонду за січень-серпень п.р. надійшло доходів в обсязі 594,1 млрд грн, що на 30,8 млрд грн, або на 4,9%, менше плану на цей період

згідно з первинним розписом доходів державного бюджету на 2019 рік. За висновком РП невиконання планового показника доходів загального фонду спричинено, зокрема, системними проблемами планування окремих доходів, застосуванням Урядом практики зменшення для окремих категорій державних підприємств нормативу відрахування частини чистого прибутку після набрання чинності законом про державний бюджет.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БЮДЖЕТНІ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

3.1. Напрямів збільшення дохідної частини державного бюджету України.

Хоча система публічних фінансів в Україні має низку позитивних властивостей, все ж для неї залишаються характерними суттєві недоліки, які погіршують соціально-економічне становище та створюють відчутні перепони на шляху до зміцнення української економіки.

Підсумки виконання Державного бюджету України на 2018 рік дозволяють визначити низку пріоритетних напрямів, реалізація яких має сприяти поліпшенню виконання Державного бюджету України на 2019 рік та підготовки бюджетів в наступні роки:

- здійснення видатків, які забезпечують стимулювання розвитку економіки у достатніх обсягах, у т.ч. – капітальних (тоді як план за поточними видатками виконано у 2018 р. на 97,2 %, за капітальними – лише на 76,6 %) – це вимагає від розпорядників бюджетних коштів підвищення якості роботи щодо планування проектів/робіт (будівництво, ремонт тощо), вчасного проведення тендерних процедур та забезпечення своєчасного фінансування інвестиційних проектів, відходячи від залишкового принципу їх фінансування;
- подальша раціоналізація соціальних видатків (верифікація соціальних виплат; монетизація пільг; створення передумов для впровадження добровільного пенсійного страхування) та самої соціальної сфери (наприклад, оптимізація структури закладів, які надають соціальні послуги) тощо;
- планування бюджетних видатків у тісному взаємозв'язку із державною політикою та програмами реформ у відповідних сферах;

- послідовне формування децентралізованих механізмів реалізації функцій, які наразі вимушено покладаються на державу (отримання гідного доходу працюючими, соціальна відповідальність бізнесу, пенсійне та медичне страхування тощо).

Реалізація зазначених напрямів має бути забезпечена шляхом здійснення кроків щодо вирішення виявлених проблемних питань, які даються взнаки на етапах формування проектів та виконання Державного бюджету України:

- недопущення непропорційного та необґрунтованого збільшення бюджетних видатків, не підтверджених відповідними доходами, під час схвалення проектів державних бюджетів (Верховна Рада України, Комітет з питань бюджету, Кабінет Міністрів України);

- утримання у середньостроковій перспективі дефіциту державного бюджету на рівні не більше 3 % ВВП (як це визначено статтею 14 Бюджетного кодексу України), у тому числі на рівні 2,25 % ВВП у 2019 р. як це передбачено програмою співпраці з МВФ (Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Мінфін);

- доопрацювання проекту Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України з метою імплементації Плану протидії розмиванню бази оподаткування та виведенню прибутку з-під оподаткування» (Мінфін спільно з НБУ);

- впровадження повноцінного оновлення податкових органів, підвищення якості їх роботи, зокрема, як це визначено Стратегією розвитку Державної податкової служби, представленої на засіданні Уряду 15.05.2019 р.15 (Мінфін, ДПС);

- покращення якості прогнозування бюджетних надходжень для формування реалістичних бюджетних показників на основі та, удосконалення відповідних методик/методологій прогнозування (Мінфін, Мінекономрозвитку);

- продовження роботи щодо формування нормативно-правової бази управління фіскальними ризиками, оцінки фіскальних ризиків та практичне їх застосування під час складання проектів бюджетів та формування бюджетної політики в цілому (Мінфін);
- впровадження огляду видатків (секторального та горизонтального) - як нового сучасного інструменту бюджетного аналізу та управління бюджетними коштами для оцінки ефективності й доцільності видатків, публічного обговорення результатів таких оглядів та врахування під час формування галузевих стратегій, розроблення якісних організаційно-методологічних засад оцінки ефективності бюджетних видатків (Мінфін, головні розпорядники бюджетних коштів);
- продовження роботи з верифікації державних виплат на основі сучасної автоматизованої інформаційно-аналітичної платформи, впровадженої у 2019 р., яка значно підвищує оперативність, якість та прозорість процесу верифікації, забезпечення, адресності державних виплат та недопущення втрат бюджету (Мінфін);
- розвиток інституційної спроможності головних розпорядників бюджетних коштів здійснювати аналіз витрат і вигод від реалізації державних інвестиційних проектів, впровадження механізмів оцінки проектів на засадах чіткої відповідальності за якість експертизи, впровадження централізованої системи моніторингу великомасштабних державних інвестиційних проектів (Мінекономрозвитку, головні розпорядники бюджетних коштів);
- практичне запровадження на місцевому рівні середньострокового бюджетного планування відповідно до внесених до Бюджетного кодексу України змін у грудні 2018 р., формування відповідної законодавчої бази, забезпечення розробки бюджетних регламентів місцевими органами влади (Мінфін, головні розпорядники бюджетних коштів);
- забезпечення прозорості виконання бюджетів усіх рівнів, у тому числі: продовження роботи з розкриття інформації про стан виконання

бюджетів, удосконалення звітування розпорядників бюджетних коштів про здійснені ними видатки та досягнуті результати тощо (Мінфін, головні розпорядники бюджетних коштів);

- удосконалення методологічного забезпечення державного фінансового контролю та державного внутрішнього фінансового контролю, а також незалежного зовнішнього фінансового контролю (аудиту), відповідно до існуючих стандартів та практики ЄС (Мінфін, Держаудитслужба, Рахункова палата);
- залучення громадськості до бюджетного процесу на місцевому рівні, розвиток «бюджетів участі» та формування рекомендацій для органів місцевого самоврядування щодо визначення механізмів участі громадян у бюджетному процесі на місцевому рівні (Мінфін, Мінрегіон, місцеві органи влади).

18 жовтня Верховна Рада схвалила постанову №2000-П "Про висновки та пропозиції до проекту Закону України про Державний бюджет України на 2020 рік", що фактично означає підтримку проекту державного бюджету на 2020 рік в першому читанні.

Постанова №2000-П вносить чимало правок до проекту Держбюджету-2020.

Водночас Бюджетний комітет вже дав доручення КМУ збільшити у проекті Держбюджету-2020 до другого читання розмір прожиткового мінімуму та мінімальної зарплати. Тому планується здійснити й збільшення доходів Держбюджету-2020 [13].

Комітет доручив розглянути можливість збільшення доходів проекту Державного бюджету на 2020 рік (з внесенням відповідних законодавчих ініціатив). А саме:

1. за рахунок приведення ставки ПДФО на доходи у вигляді дивідендів по акціях та корпоративних правах, нарахованих резидентами – платниками податку на прибуток підприємств, до рівня базової ставки (18%). Наразі ставка ПДФО для дивідендів становить 5%;

2. акцизного податку, екологічного податку, рентної плати за рахунок підвищення ставок оподаткування відповідних платежів, визначених в абсолютних значеннях, з урахуванням індексів споживчих цін, індексів цін виробників промислової продукції;
3. акцизного податку за рахунок запровадження такого податку на метанол із ставкою оподаткування у розмірі 245 євро за 1 тону 100-відсоткового метанолу;
4. за рахунок законодавчого унормування звільнення від оподаткування ПДВ операцій з вивезення в митному режимі експорту зернових та технічних культур замість оподаткування таких товарів за нульовою ставкою;
5. за рахунок скасування звільнення від оподаткування ПДВ операцій із ввезення на митну територію України вітроенергетичних установок, сонячних панелей, трансформаторів, електронних блоків для вітряних та сонячних електростанцій;
6. встановлення максимальних ставок ввізного мита на рівні ЄС;
7. скасування застосування Україною у торгівлі з країнами СНД кумулятивного принципу до сировини/матеріалів походженням з РФ шляхом денонсації у торгівлі з РФ Правил визначення країни походження товарів у СНД від 20.11.2009 р.;
8. за рахунок запровадження справляння такого збору з транспортних засобів, що зареєстровані за межами України, загальною масою до 3,5 тони.

Окремо Комітет надав доручення Уряду здійснити інвентаризації судових справ щодо неузгоджених податкових зобов'язань платників податків станом на 1 жовтня 2019 року. А на підставі проведеного аналізу факторів, що призвели до багаточисельних судових процесів, внести необхідні зміни до своїх нормативно-правових актів та за необхідності пропозиції змін до законодавчих актів України.

Уряд здійснить інвентаризацію податкових пільг та має внести пропозиції щодо їх оптимізації з метою створення рівних умов конкуренції для всіх платників податків та збільшення доходів бюджету.

Також Уряд має провести верифікацію власників спеціальних дозволів на користування нафтогазоносними надрами, які подавали нульовий показник у податковій розрахунки з рентної плати за користування надрами за 2019 рік, щодо невиконання умов користування надрами, передбачених дозволом або відповідною угодою, та прийняти рішення щодо доцільності подальшого використання відповідного дозволу або його анулювання і подальшого продажу через аукціон [23].

Проект закону про державний бюджет на 2020 рік розроблений за консервативними прогностичними макроекономічними показниками, які були затверджені урядом 15 травня поточного року. Він не враховує амбітні цілі Кабміну щодо зростання економіки (5-7%) та багато ініціатив, з якими команда президента виходила на вибори. Заплановане зменшення перерозподілу ВВП через сектор державних фінансів та скорочення бюджетного дефіциту, що безперечно є позитивним аспектом. Сукупні доходи сектору загальнодержавного управління (зведений бюджет та бюджети соцфондів, включаючи Пенсійний фонд) становитимуть 37,5%, а видатки 39,9% від ВВП. У 2019 році відповідні показники становили 39,5% та 42,6%.

Прогноз по доходам бюджету консервативний. Доходи зведеного бюджету зростатимуть на 6,2%, повільніше ніж номінальний ВВП. Вони на 87% формуватимуться за рахунок податків. Зокрема, темпи зростання надходжень від ПДФО та податку на прибуток будуть вищими, ніж приріст номінального ВВП. Такі очікування в уряді пояснюють покращенням споживчих настроїв та зростанням доходів громадян. Натомість, доходи від акцизів скоротяться, а також впадуть неподаткові надходження.

Бюджет передбачає зниження перерозподілу ВВП через сферу публічних фінансів – видатки зведеного бюджету зростатимуть повільніше,

ніж ВВП. У відсотковому значенні до ВВП найбільше зросте фінансування громадського порядку, безпеки та судів, сюди входять і нерозподілені кошти РНБО, що можуть бути розподілені на військову оборону, та економічної діяльності. По всіх інших статтях видатки зведеного бюджету у відношенні до ВВП знизатимуться.

Дефіцит державного бюджету помірний. Хоча в абсолютному значенні він зросте на 1,3% до 95 млрд грн, проте через зростання економіки він становитиме меншу частку ВВП – 2,1% проти запланованих на 2019 рік 2,3%. Фінансувати його планують в основному за рахунок запозичень. Плани по приватизаційних надходженнях у попередні роки не виконувалися, і зараз вони значно скромніші – на рівні 5 млрд грн. Хоча, зважаючи на задекларовані наміри врешті розблокувати велику приватизацію, цю суму можуть збільшити.

3.2. Розвиток бюджетної системи в контексті проведення бюджетної реформи.

Бюджет і бюджетна система загалом відносяться до тієї сфери суспільного життя, що безпосередньо стосується інтересів усіх і кожного. В бюджеті будь-якої країни відбиваються важливі економічні, соціальні, політичні проблеми життя суспільства і людини.

Створити ефективну бюджетну систему, яка б стала інструментом досягнення економічного зростання та забезпечення належного виконання державою своїх функцій, – є одним з основних завдань держави.

В умовах реформування системи публічних фінансів актуальною є тенденція до децентралізації у державному управлінні, в результаті чого виконання певного ряду повноважень передається місцевим органам влади [2]. За останній час в Україні було проведено ряд основних реформ. Метою змін законодавства було досягнення прозорості бюджетного процесу, бюджетної консолідації, формування державної боргової політики,

посилення фінансового контролю і введення багаторічного бюджетного планування [20].

Бюджетна децентралізація дозволяє збалансувати механізми надання суспільних послуг з потребами та уподобаннями жителів місцевих громад.

Нині можна стверджувати, що без реформи бюджетного процесу неможливе подолання кризових явищ у соціально-економічному житті України. Отже, бюджетна реформа є об'єктивною потребою сьогодення. Таке реформування актуальне в трьохвимірній площині: реформа інституційно-правового, інституційно-організаційного та інституційно-кадрового забезпечення. Реалізація бюджетної реформи передбачає здійснення низки заходів, в тому числі - утворення специфічних організаційно-управлінських інституцій, метою діяльності яких є нормативно-правове та організаційно-кадрове забезпечення реформи, а також координація дій законодавчої та виконавчої гілок влади в питаннях складання, розгляду, затвердження, виконання бюджету та звітування про його виконання в Україні. Водночас, проведення структурних змін неможливе, якщо в країні не буде відповідальної влади, яка не буде змінювати стратегічні орієнтири соціально-економічного розвитку держави на протилежні та яка буде неупереджено оцінювати дії попередників і реально оцінювати свої сили. Така влада можлива лише за наявності висококваліфікованих кадрів, які є носіями «інституційної пам'яті», тому, важливо захистити працівників державної служби і місцевого самоврядування, залучених до організації бюджетного процесу від суто політичних ротацій.

Доходи зведеного бюджету на 2020 рік зростуть на 6,2% порівняно з очікуваними у 2019 році. Оскільки збільшення номінального ВВП прогнозується на рівні 12,8%, значить доходи скоротяться по відношенню до розмірів економіки. Податкові надходження зростуть на 8,5% в рік (порівняно з оновленим планом доходів бюджету у 2019 році), що є доволі консервативними очікуваннями, враховуючи, що до проєкту не закладено змін у оподаткуванні.

Найбільше зростуть надходження від ПДФО (близько 19,3%) та податок на прибуток підприємств (+19,9%). Прогноз надходжень з ПДФО уряд цього разу розрахував не прямим методом, а за допомогою регресійного аналізу історичних даних по росту середньої зарплати, кількості платників та податкової ставки. Згідно з його результатами, ріст надходжень становитиме 19,3%, хоча середня зарплата за прогнозом збільшиться лише на 16,6%, а кількість платників та ставки податку залишаться незмінними. Додаткові доходи від податку на прибуток уряд очікує від збільшення прибутку підприємств на 15,1%, погашення податкових боргів, перевірок та інших до нарахувань.

Загалом податкові надходження становитимуть 87,3% від зведеного бюджету та 26,7% від ВВП (85,4% та 27,7% у 2019 р. відповідно). Але щоб сповна проілюструвати податкове навантаження потрібно врахувати обсяг єдиного соціального внеску, адже він за своєю суттю теж є квазі-податком, який справляється з фонду заробітної плати. В 2020 році заплановано отримати 307,3 млрд грн доходів від ЄСВ, що разом з податковими надходженнями наступного року наповнить бюджет на 1 524,2 млрд грн, або 33,5% ВВП, що на 1,1 в.п. менше, ніж було заплановано на поточний рік.

Прогноз доходів бюджету на 2020-2022 роки враховує основні прогностні макропоказники економічного і соціального розвитку України відповідно до базового сценарію, який є продовженням сценарію 1 прогнозу, що був врахований при формуванні показників Державного бюджету 2019 року, норми податкового та бюджетного законодавства та основні пріоритетні завдання бюджетної та фіскальної політики, що спрямовані на забезпечення збалансування державних фінансів.

З урахуванням чинних норм податкового та бюджетного законодавства, макроекономічного прогнозу, а також вищезазначених особливостей, загальні показники доходів державного бюджету на 2020-2022 роки зростають.

Таблиця 3.1.

Доходи державного бюджету на 2020-2022роки.

Найменування показника	2018 факт	2019	2020 (прогноз)	2021 (прогноз)	2020 (прогноз)
податкові надходження	753815,6	860659,3	947148,1	1050406,3	1157930,8
загальний фонд	716556,1	807772,9	876034,9	976603,4	1082040,8
спеціальний фонд	37249,5	52886,4	71113,1	73802,8	75890,0
неподаткові надходження	164683,1	155386,9	136684,3	134525,9	142695,8
загальний фонд	110400,7	112529,2	89865,7	85158,5	90162,9
спеціальний фонд	54282,4	42857,6	46818,5	49367,4	52532,9
інші доходи	2303,9	3257,0	3891,2	2530,0	1774,4
загальний фонд	1244,6	1377,1	1335,1	1388,0	638,6
спеціальний фонд	1065,2	1879,9	2556,1	1142,0	1135,8
всього доходів	920808,7	1019303,1	1087723,5	1187462,2	1303401,0
загальний фонд	828211,5	921679,2	967235,7	1063149,9	1174842,3
спеціальний фонд	92597,2	97623,9	120487,7	124312,3	129558,7
офіційні трансферти	7306,3	6819,1	8923,4	10310,0	12196,0
загальний фонд	5404,0	6819,1	8923,4	10310,0	12196,0
спеціальний фонд	1902,3				
Разом доходів	928114,9	1026122,3	1096646,9	1197772,3	1314597,0
загальний фонд	833615,5	928498,4	976159,2	173460,0	1185038,2
спеціальний фонд	94499,5	97623,9	120487,7	124312,3	129558,7

ДЖЕРЕЛО: Центр економічної стратегії

При цьому в прогнозі доходів враховані наступні особливості: індексація ставок, визначених у абсолютних значеннях по рентній платі за спеціальне використання лісових ресурсів, використання води, надр непов'язаних з видобутком, користування радіочастотним ресурсом, а також

по екологічному податку не застосовувалась; зменшення прибутку Національного банку України у 2020 році на 6,9 млрд грн від показника затвердженого в бюджеті 2019 року (47,6 млрд грн) до 40,7 млрд грн з подальшим поступовим зниженням у 2021-2022 роках.

Проектом Державного бюджету заплановано видатків на освіту в сумі 136,4 млрд грн., що на 7,7 млрд грн. більше, ніж у 2019 р.

На освітню субвенцію закладено 77,5 млрд грн., на підтримку нової української школи — 1,4 млрд грн., на розвиток закладів вищої освіти — 0,25 млрд грн., на інклюзивну освіту — 0,5 млрд грн. та на створення 50 сучасних навчально-практичних центрів з підготовки робітників — 0,1 млрд грн.

У проекті Державного бюджету України на 2020 р. передбачено видатки на розвиток закладів вищої освіти в обсязі близько 0,3 млрд грн. Ці кошти буде спрямовано у Фонд розвитку вищої освіти на лабораторії та освітній простір найкращим закладам вищої освіти або закладам за пріоритетними напрямками. Загальні видатки на охорону здоров'я становлять 108 млрд грн., що на 9,8 млрд грн. більше, ніж у 2019 р.

З квітня 2020 р. медична реформа розпочнеться на вторинному (спеціалізованому) та третинному (високоспеціалізованому) рівнях медичної допомоги. Саме з квітня 2020 р. медичні заклади цих рівнів фінансуватимуться за договорами, укладеними з Національною службою здоров'я України (НСЗУ): сума фінансування залежатиме від обсягу наданої закладами медичної допомоги.

На реалізацію програми медичних гарантій враховані видатки в обсязі 72,1 млрд грн. для:

- первинної медичної допомоги з урахуванням збільшення кількості населення, яке підписало декларацію з лікарем;
- реімбурсації вартості лікарських засобів з урахуванням збільшення кількості пацієнтів, які отримують ліки за кошти державного бюджету або з незначною доплатою;

- екстреної медичної допомоги за новою організаційною моделлю, спроможною забезпечити вчасне, якісне та ефективне реагування на випадки невідкладних станів;
- вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) амбулаторної та стаціонарної медичної допомоги з урахуванням пріоритетних послуг та станів;
- паліативної медичної допомоги та медичної реабілітації.

Також у проекті Державного бюджету на 2020 р. заплановано залучити 22 662 млн грн. для реалізації спільних з іноземними державами, фінансовими установами і міжнародними фінансовими організаціями інвестиційних проектів.

Міністр соціальної політики України Юлія Соколовська представила концепцію реформування прожиткового мінімуму в Україні.

«Ініціатива передбачає «відв'язку» понад 150 видів соціальних виплат та фінансових показників від прожиткового мінімуму. При цьому пенсії та допомога малозабезпеченим сім'ям залишаться єдиними видами виплат, «прив'язаними» до прожиткового мінімуму. Розмір всіх інших виплат пропонуємо встановлювати в абсолютних цифрах і переглядати їх кожного року при прийнятті Державного бюджету», — заявила Міністр.

За словами Юлії Соколовської, така реформа (відв'язка від прожиткового мінімуму) не призведе до зменшення розміру соцдопомог. Для деяких категорій населення розмір виплат навіть збільшиться.

Кардинальна зміна підходів до управління бюджетними коштами – необхідна умова для виконання стратегічних пріоритетів держави.

Тепер бюджет країни формується не від видатків та побажань, а від доходів та реальних можливостей. Завдяки такій зміні підходу до фінансування бюджетних програм стало можливим ініціювати системні реформи у цілому ряді галузей: освіта та наука, охорона здоров'я та соціальна сфера.

Міністерство фінансів України бере активну участь в процесі децентралізації влади в аспекті створення належних матеріальних та фінансових умов для забезпечення здійснення органами місцевого самоврядування власних та делегованих повноважень, надання фіскальних інструментів для нарощування власних ресурсів та зменшення їх залежності від центральної влади у фінансовій сфері [19].

Так, завдяки реформі бюджети об'єднаних територіальних громад набувають таких же бюджетних повноважень, як бюджети міст обласного значення та районів, переходячи на прямі взаємовідносини з бюджетом країни і безпосередньо отримують міжбюджетні трансферти.

Подальше вдосконалення міжбюджетних відносин базуватиметься на принципах середньострокового планування та вдосконалення програмно-цільового методу на місцевому рівні.

Проект закону про державний бюджет на 2020 рік розроблений за консервативними прогностичними макроекономічними показниками, які були затверджені урядом 15 травня поточного року. Він не враховує амбітні цілі Кабміну щодо зростання економіки (5-7%) та багато ініціатив, з якими команда президента виходила на вибори. Заплановане зменшення перерозподілу ВВП через сектор державних фінансів та скорочення бюджетного дефіциту, що безперечно є позитивним аспектом. Сукупні доходи сектору загальнодержавного управління (зведений бюджет та бюджети соцфондів, включаючи Пенсійний фонд) становитимуть 37,5%, а видатки 39,9% від ВВП.

Прогноз по доходам бюджету консервативний. Доходи зведеного бюджету зростатимуть на 6,2%, повільніше ніж номінальний ВВП. Вони на 87% формуватимуться за рахунок податків. Зокрема, темпи зростання надходжень від ПДФО та податку на прибуток будуть вищими, ніж приріст номінального ВВП. Такі очікування в уряді пояснюють покращенням споживчих настроїв та зростанням доходів громадян. Натомість, доходи від акцизів скоротяться, а також впадуть неподаткові надходження.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

За роки незалежності в Україні створено основи бюджетної системи держави, прийнято ряд законодавчих актів із питань правового регламентування бюджетного процесу. Разом із тим у бюджетній сфері ще є перелік невирішених проблем у формуванні дохідної частини бюджету, застосуванні бюджетних ресурсів, міжбюджетних відносинах.

За результатами дослідження зроблено теоретичні висновки та практичні пропозиції, які полягають у наступному:

1) Розвиток бюджетної системи має свої історичні особливості, які знайшли своє відображення на кожному етапі її еволюції. Бюджет як історична категорія має свої родові якості та спадкоємність. Саме ці аспекти дозволяють сформувати певні періоди розвитку бюджетної системи.

4) Аналіз доходів бюджетної системи надав можливість дійти висновку, що основними бюджетоутворюючими джерелами є такі податки як, податок на додану вартість, податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток підприємств. Загалом основні бюджетоутворюючі податки зведеного бюджету за своєю питомою вагою не мають значних коливань. Зважаючи на значну частину податкових надходжень у доходах бюджету України, їхня роль в забезпеченні перерозподільчих процесів є суттєвою і в найближчій перспективі особливо не знижуватиметься. Тому важливим завданням є пошук шляхів удосконалення механізму мобілізації цих надходжень, ефективного використання його складових у процесі наповнення бюджетів.

Для підвищення доходів Державного бюджету України необхідно, перш за все, удосконалити чинну систему оподаткування, вносити певні зміни щодо порядку справляння доходів та їх ефективного використання. В Україні досить виражено проблема дефіциту Державного бюджету.

Підвищення рівня дохідності місцевих бюджетів є ключовим питанням у формуванні спроможних територіальних громад. Зміни в бюджетному та

податковому законодавстві посилили роль місцевих податків і зборів у наповненні місцевих бюджетів. Хоча органи місцевого самоврядування отримали більше повноважень, однак їх виконання забезпечується державою у вигляді міжбюджетних трансфертів, що суперечить процесу децентралізації.

З огляду на позитивний вплив капітальних трансфертів з бюджету, доходів населення на створення доданої вартості в Україні подальші дослідження з вибраної проблематики доцільно проводити щодо збільшення інвестиційних видатків за рахунок бюджету, підвищення частки оплати праці у ВВП одночасно зі стимулюванням детінізації ринку праці, а також стосовно нівелювання накопичених ризиків в бюджетній системі, зокрема забезпечення рівномірності здійснення бюджетних видатків протягом року, недопущення «ручного» формування та використання коштів місцевих бюджетів, верифікації соціальних виплат з бюджету, зменшення боргового навантаження у сфері державного управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. . Виконання бюджету : звіти / Державна казначейська служба України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>.
2. «Про стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». Указ Президента України від 12.01.2015 №5/2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
3. Бюджетна система України: проблемні питання : монографія / [Л.А. Васиutinська, М.О. Слатвінська, О. Ю. Дубовик та ін.] за аг. Ред. В.Г. Баранової. – Одеса, ВОИ СОИУ «Атлант», 2013, - 252 с
4. Бюджетна система. Вишкіл студії / за ред. С. І. Юрія, Й.М. Бескида. – К. : Таксон, 2002. – 255 с.
5. Бюджетна система: навч. посіб. / За ред. Г.Г. Старостенко, Ю.В. Булгаков. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 240 с
6. Бюджетний кодекс України : Закон України від 8 лип.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua> ??
7. Бюджетний кодекс України: закон, засади, коментар / за ред. О. В. Турчинова і Ц. Г. Огня. – К. : Парлам. вид-во, 2002. – 320 с.
8. Гарилова Л. В. Бюджетна політика в умовах трансформації економіки [Текст] : автореферат дис. ...канд.екон.наук / Л. В. Гарилова ; 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит. – Київ : КНТЕУ, 2019. – 20 с
9. Горбунов, О. В. Бюджетний менеджмент в системі державного регулювання економіки [Текст] : автореферат дис. ...канд. екон. наук / О. В. Горбунов ; 08.00.03 - економіка та упр. нац. госп-вом. – Кропивницький : ЦНТУ, 2018. – 20 с.
10. Державна казначейська служба України: офіційний сайт [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/publish/category/22813>.

11. Єпіфанов А. О. Регіональна економіка / А. О. Єпіфанов, І. В. Сало. – К. : Наук. думка, 1999. – 344 с.
12. ЗУ “Про місцеве самоврядування” від 21.05.1997 р. та редакція 31.12.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>
13. Іщук Л. І. Оцінка фінансового забезпечення розвитку соціальної сфери регіону / Л.І. Іщук, А. М. Ніколаєва, С. О. Пиріг // Економічний форум. - 2017. - № 2. - С. 264-270. -Режим оступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2017_2_45
14. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
15. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні від 1 квітня 2014 р. № 333-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua>
16. Лібанова Е.М. Перспективи трансформації соціальної сфери України / Е.М. Лібанова // Демографія та соціальна економіка. — 2004. — № 1-2. — С. 45-51.
17. Міністерство фінансів України Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/>
18. Офіс з фінансового та економічного аналізу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2019/05/wfd_podatky_final.pdf
19. Прес-центр ініціативи «Децентралізація» Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua>
20. Сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. / Режимдоступу: <http://treasury.gov.ua>
21. Статистична інформація : Національні рахунки / Держ. служба статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

22. Центр Економічної Стратегії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ces.org.ua/wpcontent/uploads/2019/10/%D0%91%D1%8E%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%82%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BA%D0%B0_final-007-1.pdf

23. Чугунов, І.Я. Фінанси України: інституційні перетворення та напрямки розвитку [Текст] / І.Я. Чугунов. – К.: ДННУ АФУ, 2009. – 848 с

Додаток А

Показники	2015 факт	2016 факт	2017 факт	2018 план	2018 факт	Приріст факт/план 2018
	млн.грн	млн.грн	млн.грн	млн.грн	млн.грн	%
Доходи	652031,0	616283,2	793441,9	946849,0	928114,9	98,0
Податкові надходження	507635,9	503879,4	627153,7	760016,4	753815,6	99,2
Податок та збір на доходи фізичних осіб	99983,2	59810,5	75033,4	91123,7	91741,8	100,7
Податок на прибуток підприємств	39053,2	54344,1	66911,9	82327,4	96882,3	117,7
Рентна плата та плата за спеціальне використання природних ресурсів, з них:	41958,2	44092,2	48661,1	46529,0	45265,7	97,3
Рентна плата за користування надрами		39699,1	43875,5	40973,5	39817,4	97,2
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	38783,8	55116,3	66303,7	78117,2	71143,8	91,1
Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	24326,8	35006,2	41989,7	45986,3	47708,6	103,7
ПДВ з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування, з них:	39688,0	54052,7	63450,4	84300,0	79130,9	93,9
ПДВ з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг)		139489,4	180173,0		210790,8	
Бюджетне відшкодування ПДВ		94405,4	120060,6		131659,4	
ПДВ з ввезених на територію України товарів	138764,3	181453,3	250530,2	300062,9	295377,3	98,4
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції		20371,0	24541,8	28727,5	27076,6	94,3
Неподаткові надходження	140154,4	103643,7	128579,1	171680	164683,1	95,6
Частина чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств та їх об'єднань та дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність	71563,0	11780,6	24637,1	36342,9	39733,0	109,3
Кошти, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України «Про Національний банк України»		38163,8	44378,8	50549,0	44614,3	88,3
Плата за надання адміністративних послуг	17854,5	1340,1	3327,2	8227,2	10224,8	124,3

Власні надходження бюджетних установ	41692,7	34082,8	35705,1	52911,9	46699,2	88,3
Доходи від операцій з капіталом	1799,5	191,5	286,9	473,6	657,5	138,8
Від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	1882,2	4109,4	1607,4	2372,5	1464,8	61,7
Цільові фонди	558,9	287,7	29847,1	4867,4	187,5	3,9
Офіційні трансферти		4171,6	5967,7	7439,4	7306,3	98,2

